

gravninger, der i 1970'erne afdækkede den ældste bebyggelse fra 700'årene. Instruktive tegninger støtter Bencards velskrevne fremlægning af teorierne om udviklingen, fra den første bosættelse nord for åen i jernalderens slutning i 700'årene over handelsplads og bispeby til dobbeltbyen i 1100'årene, med bebyggelse både nord og syd for åen, og storhedstidens by i den yngre middelalder. Naturligt nok er netop perioden indtil middelalderens slutning behandlet mest indgående, omfattende mere end halvdelen af bogen. Man finder her mere detaljerede behandlinger af forskellige håndværk, af handel og af domkirken, klostre og huse. Kilderne er her netop de mange genstande, der er fundet under udgravningerne, og bygninger, som endnu står. Tiden derefter behandles mere summarisk, indtil 1660 dog endnu lidt mere indgående; det var ind i 1600'årene endnu en storhedstid for Ribe med handel og skibsfart og midler til opførelse af de prægtige renæssancehuse, der endnu i så høj grad præger byen. Tiden efter enevældens indførelse var nedgang og forfald, og Mogens Bencard når over nogle få sider frem til industrialiseringens tid, 1850-1950, og tiden derefter, hvor byen fik en mere udpræget vækstperiode med dannelse af bykvarterer langt uden for den gamle middelalderlige bykerne.

Mogens Bencard kender sit Ribe og giver en levende oversigt over udviklingen i de lange linjer. Støttet af de smukke, velvalgte billeder og de illustrative skitser får man et meget anskueligt billede af byens udviklingshistorie. Blot et par steder studser man undervejs. Johannes Mejers kort fra 1651 er næppe helt så unøjagtigt, som det gøres til (s. 43); der er vel en gade og et åløb for meget, men ellers er mange træk gengivet ganske godt på dette det ældste kort over byen. Og når det hed-

der, at Klostergade efter al sandsynlighed er anlagt efter den store bybrand i 1580 (s. 45), så må det nævnes, at gaden optræder i hvert fald allerede 1571 i byens tingbog (s. 37b).

Ole Degn

Mogens Bencard (udg.): *Ribe excavations 1970-76*. Volume 1. (Sydjysk Universitetsforlag, 1981). 103 s.

Med dette første bind er startet en serie, der skal fremlægge resultaterne af de omfattende, meget spændende udgravninger, som i årene 1970-76 foretoges i Ribe. Serien redigeres af Mogens Bencard, Antikvarisk Samlings leder i årene 1955-80. Ved publiceringen af materialet får han hjælp af en lang række fagfolk fra forskellige discipliner (genstandsspecialer, zoologi, botanik osv.).

Første bind indeholder foruden Mogens Bencards indledning med redegørelse for projektet og et par overskuelige kort over udgravningerne og søgegrøfterne Inge Skovgaard-Petersens fremlæggelse af en tekstsamling indeholdende de skrevne kilder til Ribes ældste historie, indtil ca. 1200, og Kirsten Bendixens fremlæggelse af en katalog over fundene af sceattas og andre mønter.

Tekstsamlingen omfatter 59 tekster, der er gengivet på originalsproget latin, i et enkelt tilfælde dog tysk, og i dansk oversættelse og forsynet med kortfattede kommentarer.

Møntafsnittet behandler de 32 små sølvmønter, sceattas, der blev fundet ved udgravningerne, fra 700'årene og formentlig alle slået i Frisland, samt de øvrige, nyere mønter, der blev fundet, og denier- og sceatta-fundene fra udgravningerne ved Dankirke, ca. 5 km sydvest for Ribe. I katalogen afbildes og beskrives mønterne fra oldtiden

indgående med henvisninger til sammenligningsmateriale i museer i Nederlandene, England, Frankrig og Tyskland.

Ribe-udgravningsseriens første bind lover godt for de følgende, der vil udkomme i den orden, de er færdige til.

Ole Degn

Hans Bekker-Nielsen og Hans Frede Nielsen (udg.): *Nordboer i Danelagen. Den skandinaviske bosættelsestæthed i Danelagen med udgangspunkt i de sproglige vidnesbyrd. Første tværfaglige vikingesymposium.* (Engelsk Institut, Odense Universitet, 1982). 66 s., 16,50 kr.

Den for tiden florissante forskning i vikingetidens historie har naturligvis også inspireret til et tværvideenskabeligt samarbejde, især mellem filologer og historikere. Det første danske vikingesymposium blev afholdt i Odense den 27. april 1982, det andet på Moesgård i maj 1983. Dette vil man gøre til en årligt tilbagevendende aktivitet – et udmærket initiativ. I dette hefte foreligger de tre forelæsninger fra det første vikingetraf, hvilke alle behandler et emne, som har været livligt debatteret i de sidste tyve år. Navneforskeren Gillian Fellows Jensen behandler i diskussionsoplægget »Scandinavian Settlement in England: The Placename Evidence« problemerne vedrørende stednavnenes udsagnskraft om den nordiske indvandring. I en kortfattet forskningsoversigt karakteriserer han sine forgængere H. Smith, E. Ekwall, F. Stenton, P. Sawyer, K. Cameron, og G. Jones med særligt henblik på deres tolkninger af stednavne på *-by* og *-thorp*. Hovedproblemet for Fellows Jensen er, om det overhovedet er muligt at afgøre, om de »nordiske« sted-

navne faktisk blev udmyntet af skandinaviske vikinger, og hvornår stednavnet opstod, hvilket kompliceres af det faktum, at de engelske og nordiske sprog i høj grad ligner hinanden, hvad enten man har at gøre med »prævikingetid«, tidlig eller sen vikingetid. Som arbejdshypotese opstiller forfatteren den teori, at man som følge af vikingebosættelsen begyndte at sælge og købe mindre jordenheder i landet, hvilket skulle have resulteret i et behov for at navngive eller fastslå ældre navne, noget som til dels bekræftes af samtidige dokumenter. En interessant tese, som forfatteren bør gå videre med. Lektor Niels Lund fastslår derefter i et friskt og veloplagt indlæg »Vikinger og stednavne«, at historikerne så sandelig ikke bare skal bøje sig for filologernes tolkninger – de bør selv aktivt gå ind i den filologiske diskussion, da sprogforskerne så tit bruger og misbruger en historisk metode. Lund diskuterer især *-thorp*-navnene og kommer til det resultat, at man må være yderst forsigtig i brugen af de sproglige kriterier, hvis man skal diskutere spørgsmålet om en massiv indvandring til England og en omfattende skandinavisk indflydelse på det engelske sprog. Lektor Torben Kisbye, Århus universitet, foretager til sidst i forelæsningen »Danelagen – sprogstruktur, befolkningsstruktur« en analyse af de sproglige levn, som man genfinder dem på runesten, i de islandske sagaer og andre skriftlige kilder og prøver på at finde holdepunkter for opfattelsen, at det nordiske sprog har bidraget til at forandre strukturen i engelsk i vikingetiden. Han afviser dog tanken om, at nordisk skulle have været et overklassesprog i England. De sproglige levn fra nordisk kan kun forklares gennem antagelsen af en omfattende sekundær immigration gennem hele 900-tallet, hævder han. Dette er naturligvis en tese, som man ikke har